

STUBER ANDREA

Ajánlott levél

■ SULTZ SÁNDOR: UTAZÁS BOZENBA ■

Sultz Sándornak nagyjából egy tucat színdarabjával lehetett találkozni az elmúlt tizenöt évben. A most negyvenhét éves írónak volt ősbemutatója Pesten és Budán, Szolnokon és Egerben, Pécsen, Nyíregyházán, Veszprémben, Békéscsabán. (Második premierig eddig még nem jutottak el a művei.) Én történetesen mindegyik Sultz-darabot láttam színpadon. Egyikre sem emlékszem. Kínos felismerés ez nekem. Meg is próbálok a felelősséget áthárítani a szerzőre, akit a korábbi kritikák általában ügyesnek és jó tollúnak, ámde semmitmondónak minősítettek. (Nem tudom, sikerült-e a hártás.)

Valószínűleg az *Utazás Bozenba* című Sultz-munka is be fog sorolni a megnézett és meg nem ragadt művek közé. De evvel egyáltalán nem azt akarom mondani, hogy nem érdemes elmenni rá a Merlinbe, sőt. Aki jegyet vált e kis színház még kisebb színházába (Kamaraterem), az egy rövid, kellemes estét tölthet el ott Jordán Tamás társaságában. Az apropó Gozdsu Elek és Weisz Anna levelezése, mely alapját képezi emez irodalmi dokumentumjátékokának. Itt jegyzem meg – mert most persze büntudatosan belevettem magam az életműbe –, hogy Sultz eleinte abszurdoidokat

írt (például *A hattyú halála* vagy az *Öljük meg Józsit!*), majd rendszerváltási svunggal papírra vetett, tragikomédiának nevezett realistaszerű drámákkal állt elő (például *És a hősök hazatérnek* vagy a *Romantika*), az utóbbi években viszont amolyan „félönálló”, leginkább irodalmi művek vagy irodalomtörténeti adalékok által ihletett darabok kerülnek ki a keze alól (például a Molière *Don Juanját* folytató *Mindörökké minék?*, a *Három nővérnek* utána lövő *A medve* vagy most a Gozdsu-sztori, illetve a szintén levelezésalapú, Szendrey Júliát megidéző *Az aranyvirág* – ezek közül most először kerül színre az egyik.)

Gozdsu Elek királyi ügyész és erdélyi író ötvenhét éves korában séta közben látott meg egy huszonegy éves fiatalasszonyt, akihez odament és bemutatkozott. Ezután nyilván sürgősen távozott, hogy mielőbb elkezdhesse leveleket írni neki. Kilenc év alatt ötszázötvenkét alkalommal mozgósították a postát ők ketten. Lehet mondani, hogy Weisz Anna nyert: négyszer annyi irományt kapott ugyanis, mint amennyit küldött. Sultz műve az írásos búcsú után három évvel s halála előtt egy évvel állítja elénk Gozdsut, hogy megfogalmazza a nem létező ötszázötvenharmadik levelet. Ebben az idős, beteg író egyrészt visszakéri az Annának kölcsönadott könyveit, másrészt emlékezik, bölcselkedik, ítélkezik, nyafog és önsajnál.

Pirosas színben játszó, belakott szoba táru elénk a Merlin Kamaratermében. A tájkép a falon pont ott lóg, ahová akasztani kell: a felső keret a szekrény tetejének vonalához igazodik. A családi fotó lejjebb került, nyilván mert Gozdsuné gondoskodott arról, hogy tőle elhidegült férje az ágyban fekvé jól rálásson a képre. Az ágynak helyet adó dobogó szélén keskeny faoszlop magasodik, az

ZAPPE LÁSZLÓ

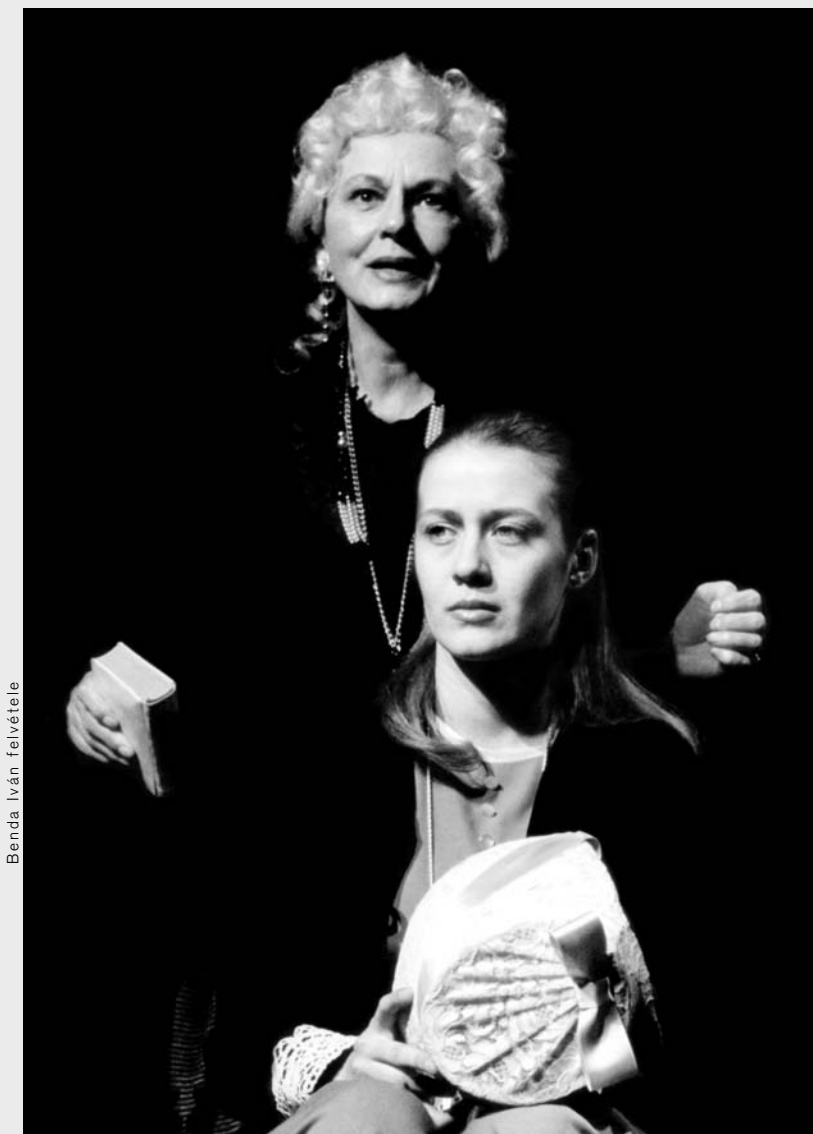
Az alkohol nemesít

■ ÁCS JÁNOS: MENNYEI HÍD ■

A közhiedelemmel és a közmondással ellentétben az derül ki a győri Kísfaludy Teremben (a színház negyedik emeleti próbatermében), hogy az alkohol jót tesz a jellemnek. Rendszeres, alapos fogyasztása éppen hogy nem szétrombolja a személyiséget, hanem a legjobbat hozza ki belőle.

Ács Jánosnak persze a *Mennyei híd* megírásával és megrendezésével aligha ez volt a szándéka, amikor Thornton Wilder regényét, a *Szent Lajos király hídját* színpadra állította. Drámai sorsok a műfaji megjelölés, és csak részben az átírat hibája (vagy éppen érdeme), hogy az előadásban igazából egyetlen drámai sors jelenik meg: az alkoholista márkinéé, aki Mme de Sévigné-től kölcsönzött leveleket ír Limából Madridban élő lányának. Az átírat és a színpadra állítás célja az lehetett, hogy felmutassa az összefonódó sorsoknak és pusztulásuknak költői értelmetlenségét.

Gyöngyössi Katalin (Montemayor márkiné)
és Balsai Mónika (Pepita)

Benda Iván felvétele

Pezzetta Umberto felvétele

Egri Márta (Gozsduné) és Jordán Tamás (Gozsdu Elek)

oszlopfő tulipánfaragása a falikárpit virágmintáját nagyítja ki. Az oszlop derekán zsinór tekeredik, melynek az előadásban funkciója nincs, de titka és története bizonyára van. Hiszen ez a helyiség lát-hatólag-hihetőleg otthona a Jordán Tamás-forma Gozdsu Eleknek, és ő nyilván tudja, milyen emlék miatt őrzi azt a csinos spár-gát. Néma ottlétünk ideje alatt ketten járogatnak be az íróhoz: a Koleszár Bazil Péter által kedvesen böszmére vett szolgálta és az Egri Márta alakításában kellően kiszáradtnak és megsavanyodottnak látszó áldozatos feleség. Zömmel azonban magára marad Jordán a gondolataival és a hangosan írt levelével. Elzsémbel nekünk ez a kócos hajú, borostás képű ember, akinek arcán a férfidurc a férfibájjal keveredik. A szeme olyan, mintha lumpolt volna, a száját pedig alig nyitogatja, úgy dől belőle a szó egy bő órán át. Felpanaszolja Anna érdemtelenségét, a viszony viszontagságait, a szerelemérzés viszonzhatatlanságát és ezt az egész, elhibázott, férfi+nő alapú konstrukciót.

Nekem úgy tetszik, hogy az előttünk megmutatkozó Gozdsu Elek nem igazán szeretni való alak. Ezért is kell olyan nagyon szeretni való színésznek játszania, mint amilyen Jordán Tamás.

SULTZ SÁNDOR: UTAZÁS BOZENBA (Merlin Színház)

DRAMATURG: Radnóti Zsuzsa. **DÍSZLET:** Horgas Péter. **JELMEZ:** Huszthy Edit. **A RENDEZÉS AZ ALKOTÓK KÖZÖS MUNKÁJA.**

SZEREPLŐK: Jordán Tamás, Egri Márta, Koleszár Bazil Péter.

Hogy nem valósul meg igazán az a költői polifónia, az a komplikált összhangzat, amit a szerző-rendező vélhetően megcélzott, az döntően a két főszereplőn múlik, de bizonyára magán az átíraton is. Valójában ugyanis két drámai sors köré szerveződnek az események, a többiek, függetlenül attól, hogy áldozatul esnek-e a híd összeomlásának, vagy sem, csak mellékszereplők. Az epizódokból szövődő történet középpontjában az ünnepezt színész nő és a márkiné áll, igazi drámai összecsapás is csak közöttük jön létre. A cselekmény szerint a szeszélyes komédiásasszony sorsa lehetne az érdekesebb. Ünnepezt díva, akinek a lábánál hever az alkirálytól a színházban segédkező, saját titkos nyelvet beszélő kamasz testvérpárig mindenki, beleértve természetesen a városi tömeget is. Némi okkal valóságos politikai tényezőnek is képzelheti magát. Gyermek van az alkirálytól, s miközben mindenféle kegyet csikar ki tőle, éppen egy torreáddal flörtöl, de a két kamasztól sem idegenkedik éppen. Veszélyes játékokat űz, talán éppen azért, hogy folyamatosan gerjessze, fönntartsa maga körül a feszültséget. Malek Andreának sikerül ázott verébbé koptatnia ezt a színes egyéniséget. Bizonyára próbálja kerülni a Carmen-kliséket, az évszázados manírokat, amelyek ezt a szeszélyes-szenvedélyes nőtipust kísérik. Mindössze addig jut azonban, hogy a manírokat letompítva állítja elő, helyettük más megoldásokat, az asszony érzelmi világába, a jellem vállalásának tragikus mélységeibe világító eszközöket nem talál.

A márkiné története viszont annyiból áll, hogy bánatában-magányában folyamatosan iszik, kivéve azt az egy hetet félévente, amikor lányának a maga aprólékos beszámolóit írja. Szeretné, ha szeretnék, ezért kér egy lányt a zárdából. S a színésznőnek, amikor az egy félreérthetetlen kupléval megsérti, megbocsát. Vagy olyan részeg volt, hogy észre sem vette a sértést? Gyöngyössy Katalin nagyon komplikált, titokzatos jellemet, gazdag érzelmi vilá-

got ábrázol. A márkinével ugyan a szó köznapi értelmében szinte semmi nem történik, csak éppen egyvégtében egyensúlyoz bölcsesség és öntudatlanság, szellemi-lelki gazdagság és tökéletes üresség, lét és nemlét határán. Minden szava és minden mozdulata hatalmas harc önmagával, a szó fizikai értelmében is, hogy egyáltalán talpon maradjon (ami különben a díszlet komplikált lépcsőzetén néha már-már akrobatikus teljesítményt igényel), és hogy legyőzze rosszabbik énjét, amely elől a lánya egy másik föld-részre menekült. A hidomlás áldozatainak sorsa közül így valójában az övé az igazán tragikus. Akkor éri a halál, amikor úgy érezheti, sikerült megszerettetnie magát az intézetből hozzá rendelt lánnyal.

Az előadás egyéb részletszépségeiben is bővelkedik. Szép egyik-másik ülőalkalmatosság, és szépek a ruhák, amelyek Gyarmathy Ágnes tervei szerint idézik fel a dél-amerikai barokk világot. Meggyőző néhány színész is: Baranyai Ibolya a különös, mert hivatását komolyan vevő apácáfőnöknő, Áts Gyula a nyelvészetért rajongó érsek, Tóth Tahi Máté az elhivatott színész-pedagógus, Maszlay István a kissé kényszeredetten uralkodó alkirály, Balsai Mónika a márkinének kikölcöszött novícia szerepében.

ÁCS JÁNOS: MENNYEI HÍD (Győri Nemzeti Színház)

Mérimée, Offenbach, Mme de Sévigné és Thornton Wilder műveiből vett motívumok alapján.

DÍSZLET: Csanádi Judit. **JELMEZ:** Gyarmathy Ágnes. **ZENE:** Kamondy Ágnes. **RENDEZŐ:** Ács János.

SZEREPLŐK: Gyöngyössy Katalin, Malek Andrea m. v., Maszlay István, Baranyai Ibolya, Tóth Tahi Máté, Balsai Mónika, Fésűs Tamás, Áts Gyula, Katona Imre m. v., Szabó Gergely m. v., Bede Fazekas Máté.